

Milli Mücadele Döneminde Batı Anadolu'da Yaşanan Yunan
Mezalimi ve Bunun Trabzon'da Yayınlanan *İstikbal* Gazetesine
Yansıması

Hikmet Öksüz*

Öz

Mondros Mütarekesi'nden sonra Anadolu'nun çeşitli bölgeleri İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmeye başlanmıştı. Bu işgal bölgelerinden sadece bir tanesinde bölgede yaşayan azınlıklarla, işgalci güçler aynı etnik kimliğe sahipti. Yunanistan'ın İzmir'i işgali ve yerli Rum halkının bu işgale katılım göstermesi bölgedeki dengeleri değiştirmiştir. İç içe geçen Yunan askerî gücü ile silahlı Rum çetelerinin baskısına karşı yerleşik Türk halkı da kendini savunma refleksiyle çeteler kurmuş, hatta Kuva-yı Milliye'nin Güney Cephesi'nden sonraki ilk teşkilatlanması bu bölgede gerçekleşmiştir. Ancak düzenli bir Yunan ordusunun varlığı nedeniyle gerek Batı Anadolu'daki gerekse Trakya'daki Müslüman Türk halkı üzerinde çeşitli mezalim ve yıldırma politikaları izlenmesine engel olunamamıştır. Bu kanlı olayların gerçekleştiği bölgeden çok uzakta yer alsa da Pontus Meselesi nedeniyle benzer zorluklar yaşayan Trabzon'da, 1918 yılından beri yayın hayatını sürdüren *İstikbal* Gazetesi yaşananlara kayıtsız kalmamıştır. Gazete, özellikle Yunanların Türk ordusu karşısındaki gerileyişleri sırasında uyguladığı zulmü sıklıkla gündeme getirmiş, İzmir, Kocaeli, Bilecik, Edirne, Kırklareli gibi şehirlerde yaşanan olayları “toplum kıyım”, “alçaklık”, “vahşet” ve “mezalim” olarak tanımlamıştır. Burada yer alan haberlere göre Yunanlılar birçok yerleşim yerinde; Müslümanlara ait hane, dükkân, han, hamam, mektep, samanlık gibi mülkleri ayırım yapmadan yakmış ya da tahrip etmiştir. Aynı bölgelerdeki Müslüman halka işkence etmiş, tecavüz ve katliamlarda bulunmuştur. İslam'ın simgesi olan camilere de çeşitli

* Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Trabzon/
TÜRKİYE, h.oksuz@ktu.edu.tr ORCID: 0000-0002-3957-9174
DOI:10.37879/9789751758866.2024.375

hakaretlerde bulunulmuş, haçlar yerleştirilmiş ya da kutsal metinler ayaklar altında çiğnenmiştir. Ekonomik olarak ise vergi adı altında para toplayan ve yiyeceklerine el koyan Yunan idaresi, Müslüman halkı yaşayamaz hale getirerek göçe zorlamıştır. Böylece işgal ettikleri yerlerde Rumların çoğunluk haline gelmesini planlamıştır.

Bu çalışmada Batı Anadolu'da gerçekleşen Yunan mezaliminin *İstikbal* Gazetesi'ne yansımaları değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Yunan Mezalimi, İşgal, *İstikbal*, Gazetesi, Basın.

The Greek Atrocities in Western Anatolia During the Turkish National Struggle from the Pages of a Trabzon Newspaper *İstikbal*

Abstract

After the Armistice of Mudros, various regions of Anatolia began to be occupied by the Entente Powers. In only one of these occupied areas, the minorities living in the region and the occupying forces had the same ethnic identity. The Greek occupation of Izmir and the participation of the local Greek people in this occupation changed the balance in the region. Against the pressure of the intertwined Greek military power and the armed Greek gangs, the settled Turkish people formed resistance groups with the reflex of self-defense, and even the first organization of the Kuva-yı Milliye after the Southern Front took place in this region. However, due to the existence of a regular Greek army, various atrocities and intimidation policies could not be prevented against the Muslim Turkish people in both Western Anatolia and Thrace. Even though it is far away from the region where these bloody events took place, *İstikbal* Newspaper, which had been published since 1918, could not remain indifferent to the events in Trabzon, which has experienced similar difficulties due to the Pontus Issue. The newspaper frequently brought up the persecution performed by the Greeks, especially during their retreat against the Turkish army, and described the events in cities such as İzmir, Kocaeli, Bilecik, Edirne and Kırklareli as “mass murder”, “villainousness”, “violence” and “atrocities”. According to the news, in many settlements, the Greeks burned or destroyed property belonging to Muslims such as households, shops, inns, baths, schools, and haystacks without distinction. They also tortured, raped and massacred the Muslim people in the same regions. Various insults were made to mosques, which are the

symbol of Islam, crosses were placed there or sacred texts were trampled on. At fiscal side, the Greek administration, which collected money under the name of tax and confiscated the food of the Muslim population, forced them to migrate by making the living impossible. Thus, they planned that the Greeks would become the majority in the places they occupied.

In this study, the reflections of the Greek atrocities that took place in Western Anatolia on *Istikbal* Newspaper will be evaluated.

Keywords: Anatolia, Greek Atrocities, Occupation, *İstikbal* Newspaper, Press.

Giriş

Birinci Dünya Savaşını bitiren mütarekeler Osmanlı Devleti açısından diğer mağlup devletlere nazaran daha ağır sonuçlara yol açmıştır. İtilaf Devletleri savaşın sonuçlanmasından çok daha önce Osmanlı Devleti'ni parçalamaya yönelik gizli antlaşmalar yapmışlar ve işgal edecekleri topraklar konusunda uzlaşmışlardır. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi ile birlikte, bazı bölgelerde sapsular olsa da aralarındaki uzlaşmayı uygulamaya koyan Müttefikler, ülkenin kimi yerlerini bölgesel olarak kimi yerlerini ise idari ya da stratejik merkezleri kapsayacak şekilde işgal etmişlerdir. Yunanistan lideri Venizelos'un Batı Anadolu kıyılarının hâkimiyeti ile başlayan yayılmacı bir planı vardı ve bu plan doğrultusunda diplomatik girişimlerini sürdürüyordu. Gizli antlaşmalar kapsamında önce İtalyanlara vaat edilen ancak daha sonra İtalya'nın bir rakip olarak büyümesinden korkan İtilaf Devletleri, İzmir ve çevresini Yunanlara bırakarak, giderek Doğu Trakya, İç Anadolu ve Marmara'ya doğru genişleyecek olan Yunan harekâtının önünü açmıştır. 15 Mayıs 1919'da Yunanların İzmir'i işgal etmesiyle başlayan harekât Türk kamuoyunda büyük bir yankı uyandırmıştır. Ancak gündemi uzun süre işgal eden asıl konu Yunanların işgal ettikleri bölgelerdeki Türk ve Müslüman halka karşı izledikleri insanlık dışı politikadır. Yunanlar işgal ettikleri alanları genişletebilmek için çeşitli metotlar uygulamıştır. Bunlar; yerli Rumlardan faydalanarak asayiş bozmak ve Yunan işgalini haklı göstermek, Türkleri göçe zorlayarak yerlerine Rum nüfusu yerleştirmek, halkı Yunan idaresini istemeleri konusunda teşvik etmektir.¹ Yunanların bu metotlar çerçevesinde Türklere karşı uyguladıkları mezalim yabancı temsilcilerin de dikkatini çekmiş ve mektuplaşmalara konu olmuştur.²

1 Salim Gökçen, "Milli Mücadele'de Yunan İşgallerinin Genel Karakteri", *CTAD*, C 12, S. 23, 2016, s. 92.

2 Bk. Mustafa Çufalı, "İstiklal Harbi Döneminde Batı Anadolu'da Yunan Zulmü, 1921 (Arnold

Trabzon Vilayetinde 10 Aralık 1918'den beri yayın hayatını sürdüren *İstikbal Gazetesi*³ de Batı Anadolu Bölgesi, Marmara Bölgesi ve Doğu Trakya'da yaşananlara kayıtsız kalmamış ve birçok yazıyla okuyucularına olup biteni aktarmaya çalışmıştır. *İstikbal* gazetesinin elimizdeki nüshaları 1920 yılının ikinci çeyreği ve sonrasına aittir. Bu nedenle İzmir'in işgali sırasındaki yazılardan faydalanamamakla birlikte 4 Mayıs 1920 yılında gazetenin başyazarı ve sahibi Faik Ahmet'in kaleminden çıkan İzmir'in Âtisi başlıklı yazı bu işgalin "geçici bir işgal" olarak düşünüldüğünü göstermektedir. Bu yazıya göre; Meclis-i Ali tarafından alınan kararla İzmir Osmanlı hâkimiyetinde olacak, fakat idaresi geçici olarak Yunanistan'a bırakılacaktı. Birkaç sene sonra yapılacak halkoylaması ile de İzmir'in mukadderatı belli olacaktı. Faik Ahmet bu yazıyla alınan bu kararın şaşılacak bir yönü olmadığını ve Venizelos'un Avrupadaki gayretlerinin Meclis-i Âli üzerinde de tesir ettiğini belirtmiştir.⁴ 23 Mayıs 1920'deki bir haberde de; Bab-ı Ali tarafından Yunanların göstermiş olduğu tutum nedeniyle İzmir'in durumu için yeni bir teklif yapacağı aktarılmaktaydı. Bu teklife göre; Yunan askerlerinin derhal İzmir'i boşaltması, Schleswig'de⁵ olduğu gibi bir İtilaf gücünün himayesinde referandum yapılması istenecekti. Bab-ı Ali referandum sonucunun Osmanlı lehine çıkması halinde ise İzmir'in serbest bir liman olarak yönetileceğini, bu havalideki Rum halkına iktisadi bazı haklar ile belediye icra etme hakkını taahhüt etmiştir.⁶

Gazetede İzmir'in geri alınacağı umudu, zaman geçtikçe yerini Yunan meza-lim ve vahşetlerini gösteren haberlere bırakmıştır. Faik Ahmet bir yazısında Yunan idaresindeki bölgelerde yaşayan Müslüman nüfusunun kaçtığına bakılması halinde Yunan zihniyetinin ortaya çıkacağını ileri sürerken, Avru-

Toynbee'nin Eşi Bayan Rosalind Toynbee'nin İzlenimleri)", *Atatürk Yolu Dergisi*, C 6, S. 21, 1998.

3 10 Aralık 1918 ve 11 Mart 1925 yılları arasında yayın hayatını sürdüren *İstikbal Gazetesi*'nin 1426 sayısı yayımlanmıştır. İlk çıktığı zaman bir Rum matbaasında basılan gazete 1920 yılında Sakız Meydanındaki kendi matbaasına geçmiştir. *İstikbal Gazetesi*'nin kuruluş amaçları: Milli Mücadele'yi desteklemek, İstanbul Hükümeti'nin mağlubiyeti kabullenen kararlarının karşısında durmak, Türklüğü savunmak, bağımsızlık mücadelesiyle istenenleri hem iç hem dış dünyaya açıkça ilan edebilmek, düşmanların niyetlerini ve planlarını ortaya çıkarıp halka anlatabilmektir. Bk. Faik Ahmed, "Maksadımız Emelimiz", *İstikbal*, 27 Ocak 1921.

4 Faik Ahmed, "İzmir'in Âtisi", *İstikbal*, 4 Mayıs 1920.

5 İtilaf Devletleri ile Almanya arasında 28 Haziran 1919'da imzalanan Versay Barış Antlaşması'nda Schleswig Bölgesinde plebisit yapılması kararlaştırılmıştı. Bu plebisit sonucunda Orta Schleswig Almanya'da kalırken, Kuzey Schleswig Danimarka'ya geçmiştir.

6 "Türkiye'nin İzmir Hakkındaki Teklifatı", *İstikbal*, 23 Mayıs 1920.

palılardan oluşan tahkik heyetinin de Müslümanlara karşı uygulanan imha siyasetini kabul ettiğini aktarıyordu.⁷ Yine gazetede çıkan başka bir yazıda Yunanların yaptıklarının harp sırasında dahi yapılmayacağı, tarihte böyle bir insanlık dışı muamelenin görülmediği belirtilmiş Avrupa'nın madden ne kadar ilerlemişse manen de o kadar geriye gittiği vurgulanmıştır.⁸ Ancak Rusya bu ülkelerden farklı bir yerde konumlanmaktaydı. *İstikbal* gazetesi de Sovyet Rusya Hariciye Komiseri Çiçerin'in 27 Aralık 1921 tarihinde verdiği nota-ya yer vermiştir. Bu nota Yunan ordusunun Anadolu'da uyguladığı mezalim hakkında bütün ilgili devletlere verilmişti. Bu metine göre Yunan birlikleri haksız yere işgal etmiş buldukları Türk vilayetlerinde çeşitli felaketlere ve tahribatlara neden olmaktadır. Tarafsız telgraf ajansları bile Yunanların çekildikleri arazileri çöle çevirdiklerini yazmaktaydı. Türk köyleri yakılırken, ahali ya öldürülmekte ya da esir edilmekteydi. Bu mıntıkların sağ kalan ahali ise orman ve dağlara kaçmıştı. Üstelik tüm bu eylemler Yunan kumandanlığının emriyle gerçekleşmekteydi. Rus temsilcisi bu nota ile Türkiye'deki Yunan tahribatının durdurulmasının elzem olduğunu bildirmiştir.⁹ Rusların bahsettiği bu mezalim ve tahribattan kaçabilen muhacirlerin durumu da gazeteye yansımıştır. Tetkik-i Fecâyi Komisyonu tarafından yapılan incelemede İstanbul ve havalisindeki muhacirlerin zayıyatının bir kısmı tespit edilmişti. İncelemenin yapıldığı zamana kadar Umum Müdürlüğe verilen beyannamelere göre zayıyatın yaklaşık 50 milyon liraya yaklaştığı anlaşılmıştır. İstanbul'a gelemeyerek muhtelif yerlerde firar halinde bulunan Türklere ait hasarın tespiti ise mümkün olmamıştır. Bunlardan Bulgaristan'da olanlara kâfi miktarda beyanname gönderilmiş ve hasarlarını beyan etmeleri hususlarında uyarılmışlardır.¹⁰ Gazetede ayrıca Türk kuvvetlerine esir düşen Rumların ve Yunanlara esir düşüp kurtulan Türklerin ifadeleri, Batı Cephesi Erkan-ı Harbiye İkinci Şubesi tarafından basılmış olan yayından yapılan alıntılar ile "Orta Anadolu'da Yunan Mezalimi" adıyla bir yazı dizisi olarak yayınlanmıştır. Bu yazı dizisine göre Yunan esirler sorgulanmış ve yakılıp yıkılan köyler hakkında bilgi vermeleri istenmiştir. İfadelerden Yunan Fırka Kumandanı Prens Andrew'in askerlerine geçtikleri köyleri ateşe vermelerini emrettiği anlaşılmıştır. Bundan başka bazı havacı Yunan askerlerinin verdiği ifadelerde de Sakarya'nın doğusuyla Seyitgazi-Alpuköy hattı arasında yanan

7 Faik Ahmed, "İzmir'in Âtisi", *İstikbal*, 4 Mayıs 1920.

8 "Yunan Silsile-i Cinayati", *İstikbal*, 26 Temmuz 1921.

9 "Anadolu'da Yunan Mezalimi", *İstikbal*, 27 Aralık 1921.

10 "50 Milyon Lira", *İstikbal*, 10 Şubat 1922.

köyler gördükleri ve Yunan askerleri tarafından yakılan bu köylerden Ordu Kumandanlarının da haberdar olduğu belirtilmiştir. Yunanlara esir düşen Türklere ise Mustafa Kemal Paşa ve Türk ordusu hakkında sorular sorulduğu, esirlere çok az yiyecek verildiği, sağ kalabilenlerin ise tüm paralarının, eşyalarının hatta kıyafetlerinin dahi alınarak sapa yerlerde bırakıldıkları aktarılmaktaydı.¹¹

TBMM Hükümeti de Yunanların icra ettiği insanlık dışı politikayı dünyaya anlatmak için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimlerden biri diplomasi aracı olarak nota vermektir. TBMM Hükümetinin verdiği ve *İstikbal* gazetesine yansıyan bir notada; Yunanların ellerinde tuttıkları arazide yüzbinlerce masum Müslümanı şehit ettikleri ve yalnızca beş kasabada 25 milyon liralık emlakı yakıp yıktıkları bildirilmiştir. İlgili nota TBMM Başkanlığı tarafından Fransız, İtalyan, İngiliz, Amerikan ve medeni dünyanın diğer ülkelerine ve meclislerine; Alman, Mısır, Tunus, Cezayir basınına; Hukuk-ı Beşer, Hint Hilafet Komitesine, Lozan Türk Yurdu gibi cemiyetlere, İran, Irak, Azerbaycan gibi bütün Doğu milletlerine iletmek üzere Paris'teki Türk temsilcisi Ferit Bey'e telgrafla gönderilmiştir.¹² İzmir'in kurtuluşundan ve Yunanlıların Batı Anadolu'yu ve Marmara'yı terk etmesinden sonra ortada kalan enkaz için *İstikbal* gazetesi sütunlarında bir yardım kampanyasına da yer verilmiştir. Bu kampanyaya göre yakılan yerlerdeki yoksul Müslümanlara Hilal-i Ahmer Cemiyeti aracılığı ile yardım gönderilebilecekti.¹³ Nitekim 1923 yılına ait bir belgede Anadolu'nun bazı bölgelerinde tespit edilen hasar aşağıdaki gibiydi.¹⁴

Vilayetlerin İsmi	Tamamen Yanan Köy Sayısı	Kısmen Yanan Köy Sayısı	Tamamen Yanan Hane Sayısı	Kısmen Yanan Hane Sayısı	Toplam Hane Sayısı
İzmir	66	87	3541	1453	4994
Bursa	28	37	8560	-	8560
Aydın	8	96	10292	-	10292
Ertuğrul	14	99	5834	425	6259

11 "Orta Anadolu'da Yunan Mezalimi", *İstikbal*, 15 Aralık 1921-8 Şubat 1922 arasında aralıklarla yayınlanmıştır.

12 "Düşman Şenaatini Bütün Cihana İlan", *İstikbal*, 27 Haziran 1922.

13 "Yakılan Yurdlara Yoksul Kardeşlere Yardıma Koşunuz", *İstikbal*, 22 Eylül 1922.

14 *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezalimi – II*, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara 1996, s. 313.

Eskişehir	105	87	4790	250	5040
İzmit	30	83	6383	816	7199
Balıkesir	21	41	2994	319	3313
Kal'a-i Sultaniyye	-	2	25	-	25
Karahisar-ı Sahib	2	2	56	-	56
Kütahya	66	42	9902	949	10851
Toplam	340	576	54377	4212	56591

Yunanistan'ın Müslümanlara karşı icra ettiği imha siyaseti kısmen ya da tamamen Yunan işgali altında olan üç coğrafi bölgede uygulanmıştır: Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi ve Doğu Trakya Bölgesi. *İstikbal* gazetesinde bu olaylardan sadece sınırlı sayıda bahsedilmiş olup Yunanların sebep olduğu ve gazetede yer almayan onlarca katliam, yağma, tecavüz ve yangın çıkarma gibi olaylar vardır.¹⁵

Batı Anadolu'daki Olaylar

Yunanistan'ın İzmir'i işgal etmesiyle başlayan süreç daha sonra doğu, kuzey ve güney yönlerinde genişleyerek devam etmiştir. 15 Mayıs 1919'da İzmir'e 50 bin kişilik bir Yunan kuvvetinin çıktığı tahmin edilmektedir.¹⁶ Yunanlar, İzmir ve birçok ilçesinden sonra Batı Anadolu Bölgesi içerisinde sırasıyla Manisa (26 Mayıs 1919), Aydın (27 Mayıs 1919), Uşak (29 Ağustos 1920), Afyon (28 Mart 1921) ve Kütahya (17 Temmuz 1921) il merkezlerini işgal etmiştir. Bu illerden Afyon Milli Mücadele esnasında el değiştirdiği için iki kez işgal edilmiştir. Denizli il merkezi ise fiilen işgal edilmemiş, işgal Çivril ve Buldan ilçelerinde gerçekleşmiştir.¹⁷ Yunanların İzmir ve civarındaki faaliyetleri gazetede sıklıkla haber yapılmıştır. Bu haberlerin bazıları başka bölgelerdeki yerel gazetelere de yansımıştır.¹⁸ Nitekim İstanbul gazetelerinde Yunan mezalimine dair haberlerin yer almaması için İngilizler tarafından sansür heyetine baskı yapıldığı ve bu konuda kati bir emir verildiği *İstikbal* gazetesinde haber olmuştur.¹⁹

15 Ayrıntılı bilgi için bk. *Anadoluda Yunan Zulüm ve Vahşeti*, haz. Mustafa Zahit Önder, Dün Bugün Yarın Yayınları, İstanbul 2020.

16 Mustafa Turan, *Yunan Mezalimi İzmir, Aydın, Manisa, Denizli (1919-1923)*, ATAM, Ankara 1999, s. 73.

17 Turan, *Anadoluda Yunan Zulüm ve Vahşeti*, s. 45-48.

18 Örneğin bk. Nurten Çetin, "Açıksöz Gazetesi'ne göre Milli Mücadele Dönemi'nde İzmir", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XIX / Özel Sayı: İzmir'in İşgali, 2019, s. 217-241.

19 "Yunan Mezalimini Setr İçin", *İstikbal*, 29 Mayıs 1921.

Yunanların gazetelere yansıyan saldırgan ve küçük düşürücü politikalarında kutsal mekânlar önemli bir yer tutmuştur. İzmir'den alınan bir habere göre Çorakkapı Köyü Camii'ne giren Yunanlar caminin iç duvarlarına Yunan bayrağı ve haç motifleri olan bir asker resmetmişler, askerinin kılıcı üzerine de hakaretimiz birtakım cümleler yazmışlardır. Yine Hatuniye Camii duvarına posta kutusu asan Yunanlar bu bahane ile duvara birçok haç resmi yapmıştır. Müslümanların kutsallarını rencide etmek için yapılan bu uygulamalar ahali içinde infial uyandırmıştır.²⁰ İzmir'in merkezi dışında yakın köylerinde de Yunan mezalimi yapıldığı haberleri gazetede sıklıkla yer almıştır. Mersinli köyünde bir Müslüman cesedi bulunmuş, Mart ayının ortasında başka bazı köylerde çocuklar dâhil Müslümanların diri diri yakıldığı ve 8-9 yaşlarındaki kızlara tecavüz edildiği tespit edilmiştir.²¹ Yine İzmir'den alınan bir malumata göre Paskalya zamanında, Hisar Camiine ezan saatlerinde çekilmesi gelenek olan bir bayrak hedef alınarak, bu kutsal mekân kurşun yağmuruna tutulmuş ve binlerce kurşunla cami-i şerifin kubbesi ile bayrağı tahrip edilmiştir. Kasaba müftüsü, hâkimi ve eşrafından bazı ileri gelenler tutuklanmıştır. Bunların bir aydan beri aç ve sefil bir halde tutulmakta olduğu bilgisi gazete sütunlarına yansımıştır. 13 Nisan 1921'de Urla'ya bağlı Bademler köyü civarında Uralı Kasap Hüseyin ile Kızıldağ'dan Kerim Ağa'nın damadı ve biraderi Rumlar tarafından vahşi bir şekilde öldürülmüştü. 14 Nisan'da Eski İzmir'de koyun gütmekle meşgul çoban Ali şehit edilmiş, 15 Nisan'da eşya yüklü bir araba ile 12 yaşında bir kız çocuğu götürülmüş, şikâyet ve araştırmalara rağmen bundan haber alınamamıştır.²²

İzmir'in Torbalı ilçesinde yapılan Yunan zulmüne dair haberler de gazetede yer almıştır. Bir habere göre Yunanlar, Torbalı'ya bağlı bir köyde dört Müslüman kızı dağa kaldırarak bir gün bir gece tutup tecavüz ettikten sonra bırakmışlardır. Aynı hafta İzmir'de Osman Efendi'nin Servili Mescid'deki hanesine bir Yunan subayı ile bir miktar asker gelmiş karakola götürmek bahanesiyle Osman Efendi'yi evden çıkarmışlar ve sokakta darp edip 150 lirasını gasp ettikten sonra oradan uzaklaşmışlardır. Bayram gecesi Bornova'ya tabi Tahtalı köyünde Hamza Ağa'nın evi basılmış, kendisini bulamayan askerler zevcesini alarak dağın kenarına getirmiş ve birçok darp ve işkenceden sonra kadından istedikleri bilgiyi almıştır. Bu bilgiyle eve dönerek sandıklarındaki kıymetli eşya ve paraları gasp etmişlerdir. Haberdeki bir diğer olay 31

20 "Yunan Alçaklığı", *İstikbal*, 21 Mart 1921.

21 "Yunan Mezalimi", *İstikbal*, 23 Nisan 1922.

22 "Yunan Mezalimi", *İstikbal*, 5 Mayıs 1922.

Mayıs'ta Urla'nın Kamalı mahallesinden muhacir Necip isminde birisinin katlidir. Son olarak Torbalı'nın Armutlu köyünde dört Müslümanın zevce-lerinin ve bunlardan birinin hizmetçisinin misafirlikten döndükleri sırada dağa kaldırılması olayı aktarılmıştır. Dağa kaldırılanlar için fidye istenmiş ve şakiler kadınları ihtiraslarına alet etmişlerdir.²³

Yunanlar, İzmir'de Rum çoğunluğunu sağlamak ve nihai maksatlarına ulaşmak amacıyla 14 ve 16 Mayıs'ta Tire civarında bulunan bazı köylerde yangınlar çıkartmış ve ahaliyi katletmiştir.²⁴ İzmir ve havalisindeki Müslümanlardan tarlalarına gidenler yolda yakalanarak ya tehcir ya da katlediliyordu. Her gün elleri bağlı olarak 50-60 Müslümanın İzmir'e götürüldüğü bildirilmekteydi. Bir hafta önce bu havalide Kuva-yı Milliye ile ilişkisi olduğu bahanesiyle Eminoğlu Mustafa Efendi şehit edilmiş, bunun ardından korku ve panik yaratmak için bütün köy top ateşi altına alınmış ve tahrip edilmiştir. Kaçmayı başarabilen ahalinin bazıları köyü abluka altına alan Yunan kuvvetleri tarafından öldürülmüş ya da darp ve hakaret ile geri döndürülmüştür.²⁵ İzmir'e götürülme politikası sonraki sene de devam etmiş Alaşehir'den 17, Balıkesir'den 10 kişinin tutuklanıp götürüldüğü haber gazete sütunlarına yansımıştır.²⁶

İzmir ve mülhakatındaki tahribat miktarı bir eserde şöyle aktarılmıştır: Bornova nahiyesinde 7 okul, 11 cami ve mescit, 7 mezarlık, 1 fabrika, 4 ev, 4 çiftlik; Torbalı nahiyesinde 1 hükümet konağı, 2 okul, 2 medrese, 1 cami, 3 fabrika, 562 ev, 2 han, 28 dükkan, 5 çiftlik; Değirmendere nahiyesinde 2 cami; Dağ-ı Kızılca nahiyesinde 15 okul, 26 cami ve mescit, 6 fabrika, 1 tekke, 909 ev, 2 han, 5 medrese, 2 türbe, 3 askeri bina, 91 dükkan, 11 çiftlik; Tire kazasında 3 okul, 1 cami, 91 ev, 1 mağaza; Kuşadası kazasında 1 konak, 8 okul, 173 ev, 1 çiftlik; Karaburun kazasında 2 cami; Nif kazasında 3 okul, 11 idari bina, 5 cami, 2 mezarlık, 1 tekke, 5 fabrika, 394 ev, 6 han, ve 66 dükkan.²⁷

İstikbal gazetesinde Yunan mezalimine dair coğrafi olarak en güneydeki olay Muğla'da gerçekleşmiştir. Muğla'nın Kavaklıdere köyünde 70 yaşlarındaki Adalı Mehmet kendi hanesinde Yunanlar tarafından feci şekilde dövülerek yaralanmış ve 80 altın ile 300 lirası gasp edilmiştir. Bir başka gasp olayın-

23 "İrz Düşmanları Melunlar", *İstikbal*, 22 Haziran 1922.

24 "Yunanlıların Vahşetleri", *İstikbal*, 7 Haziran 1921.

25 "Yunan Mezalimi", *İstikbal*, 29 Haziran 1921.

26 "İzmir'de Tevkifat ve Müsadereler Devam Ediyor", *İstikbal*, 21 Mayıs 1922.

27 Turan, *Anadoluda Yunan Zulüm ve Vahşeti*, s. 257-258.

da; İzmir'e bağlı Uzundere köyüne giden bir Yunan müfrezesi Bakkal Ali ve Bakkal Mehmet ile refikini şiddetle darp ederek paralarını almıştır. Yine Rum ve Ermeni çetelerinden bir grup Menemen'in Yanye köyünde ahaliyi camiye doldurup bir köylüyü koyun boğazlar gibi öldürmüş ve oradan 4 bin lira alıp kaçmışlardır.²⁸

II. İnönü Savaşı'nın Türkler tarafından kazanılmasıyla birlikte Yunan ordusu geri çekilmeye başlamış ve bu çekilme esnasında geçilen yerlerde birçok mezalim yapmış, işgal altında tuttıkları bölgelerde de insanlık dışı faaliyetlerini artırmıştır. Manisa'nın Alaşehir ilçesi ile Uşak arasında yer alan köprüleri Müslüman ahaliye tahrip ettiren Yunan güçleri bu bölgede çeşitli zulüm ve tecavüz vakalarına da özne olmuştur.²⁹ 15 Mayıs 1921'de Aydın'ın Germencik nahiyesine bağlı Çamköy'de 120 kişi camiye doldurularak diri diri yakılmış, İzmir'de camiye giden 5-6 Müslüman Mustafa Kemal Paşa şarkısını söyledikleri bahanesiyle tutuklanıp darp edilmiş, bu kişileri aramaya gelenlerden bazıları da aynı akıbete uğramıştır. Tutuklanan kişilerin durumlarından da haber alınmamıştır. Ayrıca İzmir'deki Müslüman hastanesi Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir.³⁰

Uşak'ın bir köyünde yağlı paçavralar ile yangın çıkarılmış, köy ahalisinden 14 kişi dışında geri kalanlar tamamen şehit edilmiştir.³¹ Yunanların Çivril'i işgali sırasında şehir üç gün mütemadiyen yağmalanmış, ahalideki bütün nakliye araçları, hayvanat ve zahire gasp edilerek İzmir'e sevk edilmiştir. Yine Çivril'in bir köyünde 26 Müslüman şehit edilmiş, ahaliden tehditle Yunanlardan memnun olunduğuna dair belge imzalamaları istenmiştir.³² Çivril mıntıkasında Yunanlarla çatışmasında şehit olan keşif birliğinden üç Türk askerinin kulakları Yunanlılar tarafından kesilerek götürülmüştür. Yunanların barbarlığına bariz bir örnek olarak gösterilen haberle, bu davranışa derin nefret duyulacağı vurgulanmıştır.³³ Söke ilçesinde de benzer bir vahşet yaşanmıştır. Çatışmalarda şehit olan dört Türk askerinin gözlerinin oyulup kulaklarının kesildiği, erkeklik organlarının da kesilerek ağzlarına koyulduğu tespit edilmiştir. Haberde bu vahşetin Yunanlara özgü olduğu vurgulanmaktaydı.³⁴

28 "Yunan Vahşeti", *İstikbal*, 2 Temmuz 1922.

29 "Yunan Mezalim ve Şenayii", *İstikbal*, 13 Mayıs 1921.

30 "Yunan Mezalim ve Cinayati", *İstikbal*, 5 Haziran 1921.

31 "Yunan Mezalim ve Cinayati", *İstikbal*, 5 Haziran 1921.

32 "Yunan Mezalim ve Cinayati", *İstikbal*, 5 Haziran 1921.

33 "Yunan Barbarlığı", *İstikbal*, 15 Mayıs 1922.

34 "Yunan Vahşeti", *İstikbal*, 1 Temmuz 1922.

Yunanların Gördes kasabasında çıkardığı yangından sonra 1500 evden yalnızca 17'si kurtarılabilmiştir. 10 camii ile bir medrese yıkılmış, evlerin eşyası tamamen yağmalanarak götürülmüştür. Gördes'te ve Akça nahiyesinde 42 kadın ve kıza tecavüz edilmiş, 33 kişi şehit edilmiş ve 113 kişi de yaralanmıştır.³⁵

İstikbal gazetesine göre Yunanların işgal ettikleri alanda Müslüman ahaliye uyguladıkları zulüm ve baskı, katı ve sürekli bir hal almıştı. İzmir'de her gün dört beş Müslüman hiçbir sebep olmadığı halde katledilirken, ırz ve namuslarına yapılan saldırılara mukabele etmek isteyen ailelerin erkekleri de ortadan kaldırılmaktaydı. Örneğin İzmir'in Eşrefpaşa Mahallesi'nde asil ve kibar bir Müslüman ailesine saldıran Yunanlar, tecavüzlerine direnen aile reisini gaddarca şehit etmiştir. İzmir'deki bu mezalime yerli Rumlar ve Ermeniler de iştirak etmiş, Ermeni ve Giritli eşkıya çeteleri vasıtasıyla hazırlanmış bir plan çerçevesinde katliamlar sürdürülmüştür.³⁶ Yine İzmir'de kurulan bir çetenin bu havalide Müslümanlara saldırılara başladığı, ilk olarak 6 Müslümanı katlettikten sonra Karşıyaka'ya tabi Sancak köyünü kısmen yaktığı, Derebaşı civarında 6 Müslümanı daha şehit ettiği haberi gazeteye yansımıştır. Bu habere göre böylesi bir fecaattan sonra Müslüman köylerin ahali grupları halinde İzmir'e göçmeye başlamıştı.³⁷ Yunanlar yerli ve adalı Rumlara Müslüman kıyafetleri giydirerek çeteler oluşturmakta ve bunlara Müslüman ahalinin hayvanatı gasp ettirilmektedir. Ayrıca Erzurum, Muş ve Bitlis'ten gelen Ermenilerin bazıları gönüllü olarak Yunan ordusuna katılmaktaydı. Bu suretle Yunan güçlerine katılan Ermenilerin sayısı 155'i bulmuştu. Yunanlar, Ermenileri orduya dâhil etmek yerine çeteler halinde kullanmıştır. Özellikle Manisa'nın Kırkağaç, Soma ve Akhisar havalisinde bu çetelerin Müslüman köylerine saldırdığı görülmüştür.³⁸

İstikbal gazetesinde Söke'de yapılan katliam haberleri sıkça yer bulmuştur. Bunlardan birine göre Söke'de 161 masum insan şehit edilmiş, kadınların ve kızların ırzına geçilmiştir. Aydın Hilal-i Ahmer ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerince yapılan tahkikata göre bu vahşet Söke'nin düşman işgali altında bulunan köylerinde gerçekleşmiştir.³⁹ Bir başka haberde Söke'de feci bir surette öldürülen kadın ve erkek Müslüman Türklerin sayısının yüzleri geçtiği

35 "Yunan Mezalimi", *İstikbal*, 12 Temmuz 1921.

36 "Yunanlıların Zulüm ve İmha Siyaseti", *İstikbal*, 27 Aralık 1921.

37 "Yunan Fecaat ve Zulümleri", *İstikbal*, 29 Ocak 1922.

38 "Yunan Çeteleri ve Ermeniler", *İstikbal*, 22 Mart 1922.

39 "Alçak Düşmanın Zulüm ve Vahşeti", *İstikbal*, 6 Temmuz 1922.

ileri sürülmekteydi. Yunanların bölgeyi işgal edişine şahit olan kişilerden aktarılan bilgilere dayandırılan haberde öldürülen kadın ve erkeklerin isimlerine de yer verilmiştir. Sadece Karaağaçlı köyünde 3 kişi süngü ve kurşunla şehit edilmiş, 8 kişiye dayak atılmış ve işkence uygulanmıştır. Tecavüz edilen iki kadın ise daha sonra öldürülmüştür. Öldürülen kişiler kuyulara ve Menderes Nehrine atılmıştır. Bunlardan başka çeşitli köylerde birçok hane yakılmış, yerli Rumlar ve Yunan askerleri tarafından buralar yağmalanmıştır.⁴⁰ Yine Söke'nin bir köyünde kadınlara saldırılarak bazıları feci şekilde öldürülmüştür. Müslüman kızlarına ve kadınlara karşı Söke'deki Yunan askerleri tarafından yapılan muamele gazetede Sakarya'da gerçekleşen facianın bir benzeri olarak değerlendirilmiştir. Bu kadınlara işkence edilerek zorla dans ettirilmiş ve Yunan askerlerini eğlendirmeye mecbur bırakılmışlardır. Daha sonra da çoğunlukla katledilmişlerdir. Saldırıya maruz kalan kadınlar arasında 12-13 yaşlarında çocuklar da vardı. Ağaçlı köyünde olduğu gibi şehit edilenlerden bazıları burada da kuyuya atılmıştır.⁴¹

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Hüseyin Rauf Bey Yunan zulmü ve vahşeti için hür dünyanın üyelerine bir protesto göndermiş ve bu protesto *İstikbal* gazetesinde yer almıştır. Bu protestoya göre; Büyük Taarruz esnasında Afyon ve civarı terk edilirken Müslümanların çok olduğu köyler yakılarak ahalisi Yunanlar tarafından katledilmiş, Altuntaş civarındaki Olucak köyünde kadın ve çocuklar dâhil ahali camilere kapatılıp diri diri yakılmıştır. Dumlupınar'daki muharebe esnasında Yunanlar Hamurköy ve Çalköy'ü tamamen yakmış, ahalinin bir kısmı diri diri yanarken, bir kısmı katledilmiş, kalanlara da birçok işkence yapılmıştır. Dumlupınar da kısmen yakılmıştır. Yunan ordusu işgal altında tuttuğu yerlerde muharebe dışında kalan Müslümanları bir plan çerçevesinde katledip yangınlar tertip etmiştir. Bu zulmün önlenmesini amaçlayan protesto metniyle Yunan hükümetine baskı yapılması ümit ediliyordu.⁴²

Marmara Bölgesindeki Olaylar

Yunanistan kuvvetleri İzmir'e çıktıktan bir yıl sonra kuzeye doğru ilerlemiş ve Marmara kıyılarına kadar ulaşmıştır. Balıkesir 30 Haziran 1920'de, Bursa 8 Temmuz 1920'de, Bilecik 8 Ocak 1921'de Yalova 23 Şubat 1921'de, Adapazarı 26 Mart 1921'de ve İzmit 28 Nisan 1921'de işgal edilmiştir. Bunlardan Bilecik savaşın gidişatı sırasında birkaç kez el değiştirdiği için üç kez

40 "Yunan Vahşeti", *İstikbal*, 21 Temmuz 1922.

41 "Kahbe Yunanlı", *İstikbal*, 24 Temmuz 1922.

42 "Yunan Zulüm ve Vahşetini Protesto", *İstikbal*, 5 Eylül 1922.

işgal edilmiştir.⁴³ Yunanlar ulaştıkları ve işgal altına aldıkları bölgelerde tıpkı Batı Anadolu'da olduğu gibi katliam ve zulüm faaliyetlerine devam etmiştir. *İstikbal* gazetesinde bu olaylar sıkça haberleştirilmiştir.

İzmir'in işgalinden önce henüz Nisan 1919'da Yunanlar Çatalca ve Hadımköy'deki güçlerini artırmaktaydı. Bu bölgelerde Yunanlarca uygulanan baskı ve mezalim nedeniyle Müslümanların sayısının azaldığı ve azınlık durumuna düştükleri, tedbir alınması gerektiği arşiv belgelerine de yansımıştır.⁴⁴ Yunan kuvvetlerinin Kocaeli mıntıkasında sıkışması üzerine Çubuklu ve Beykoz'daki Yunan askerleri Kandıra civarına sevk edilmiş ve bu civardaki Kocaeli köylerinde Yunanlar birçok mezalime sebep olmuştur. Tepeören köyü yakılmış, Kuruçay ve Demirci köyleri ahalisi de evlere doldurularak diri diri yakılmıştır. Yunan askerleri Çubuklu ahalisinden birinin kulaklarını kesmiş ve birçok kişiyi de tutuklamıştır.⁴⁵ Kandıra'nın Kantarcılar köyünde Çarıklı Hasan'ın ailesi çırılçıplak soyulmuş, 20 Yunan askeri Hasan Efendi'nin eşine saldırmış ve bunun anlaşılmaması için kadın evin ocağına asılarak süngü ile muhtelif yerlerinden yaralanıp katledilmiştir. Yine aynı köyde birçok kadına tecavüz edilmiş, para ve altınları yağmalanmıştır. Kışla köyünde ise Doğançioğlu İbrahim'i ensesinden kama darbesiyle öldürmüşlerdir. Kandıra'dan ayrılırken cami-i şerifin üç halısını alıp götüreren Yunanlar, Kandıra telgrafhanesini de tahrip etmiş, hükümet konağını kirletip resmi evrakı yok etmişlerdir. Ayrıca Adapazarlı Aliye adlı bir kadın ile Recep Ağa'nın gelinlik çağdaki kızını ve Çankırlı Mustafa'nın ailesini de kaçırap zorla Çubuklu'ya götürmüşlerdir. İzmit körfezinde ise bir Yunan torpidosu bir vapuru durdurup yolcuları torpidoya getirmiş ve üzerlerindeki para ve ziynet eşyalarını gasp ettikten sonra serbest bırakmıştır.⁴⁶

İstikbal gazetesinde çıkan diğer bir haberde Müslümanların çocukları da dâhil olarak üzerlerine gaz dökülerek diri diri yakıldığı bildirilmiştir. Müslüman ahaliden bazılarının dağa kaldırılarak 300 lira fidye istendiği, bazılarının dağa kaldırılmakla tehdit edilip fidye istendiği aktarılmıştır. Yine aynı haberde Yeniköy Hristiyanlarından bazıları ve çetelerin de zulüm hareketlerine katıldığı belirtilmekteydi. Yine Kandıra civarında Yunanlar tarafından polislikten emekli Cemal Efendi kasatura ve kamayla öldürülmüş, Çavuş namında birisi de feci bir şekilde parçalanmıştır. Olayların olduğu köyün

43 Turan, *Anadoluda Yunan Zulüm ve Vahşeti*, s. 45-48.

44 *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezalimi – II*, s. 34.

45 "Yunan Şenaati", *İstikbal*, 5 Nisan 1921.

46 "Yunan Mezalim ve Cinayati", *İstikbal*, 22 Mayıs 1921.

eşyası ise tamamen yağmalanmıştır. İnanlar köyünde ise bir Müslüman bıçakla öldürülmüş, bir grup kadın eve doldurulup para ve altınları gasp edildikten sonra tamamına tecavüz edilerek yaralanmıştır. Şakirler köyünde 15 kızın bekâreti bozulmuş, çırlıçıplak bir halde ayaklarından baş aşağı asılarak omuzlarından bıçakla yaralanmış ve para koparmak için birçok işkenceye maruz bırakılmıştır. Karadere köyünde dört ergen ile 7-8 yaşlarındaki üç çocuk bıçakla katledilmiştir. Ele geçirilen Yunan esirlerinden alınan bilgilere göre; Paşaköy Rumlarından teşkil edilen çeteler İzmit ve Kocaeli civarında Müslüman halka işkence yapmak üzere serbest bırakılmıştı.⁴⁷

Bilecik'te kalan Müslüman ahaliden 80 kadar kadın Yunanlar tarafından Bilecik yolu üzerindeki gazhaneye getirilerek birçok işkenceye maruz bırakılmıştır.⁴⁸ Yine Bilecik'te 1800 hane, 320 dükkân, 18 han, 4 hamam, 20 fabrika, 2 medrese, 20 tekke, 1 mescit, ve 8 cami-i şerif yakılmıştır. Kadın ve erkek olmak üzere toplam 22 kişi yakılarak, 8 kişi boğularak, 5 kişi yaralanarak şehit edilmiş; 21 kızkılık bozma, 52 tecavüz ve 18 çocuk düşürme vakası görülmüştür. Bilecik'in Pelitözü köyünde; 41 hane, 21 samanlık, 1 cami, 2 okul; Çakırpınar köyünde; 11 hane, Cuma köyünde; 8 samanlık, Kepirler (?) köyünde; 1 han, 2 samanlık, 2 hane yakılmış, Çukurören (?) köyünde; bir kişi şehit olmuştur. Aşağı köyünde; 1 cami, 1 okul, 50 hane, Yeniköy'de; 1 okul, 1 cami ve 130 hane, Bekdemir (?) köyünde 2 hane yakılmıştır. Küplü kasabasındaki Veliüddin Paşa Camii minberi tahrip edilerek camide yer alan bütün eşyalar ve levhalar çiğnenmiştir. Abbaslık köyünde; 4 şehit bir yaralı, Şukraniye köyünden 2 esir, Kurt Köyünden ise 2 kişi şehit edilmiştir. Bilecik'in Yarhisar nahiyesinde 8, İlyasbey'de 32 hane, 22 samanlık, 3 fırın, Okluca köyünde; 1 hane, 1 samanlık gibi Bilecik'in neredeyse her köyünde Yunan askerleri tarafından uygulanan insanlık dışı faaliyetlere rastlanmıştır.⁴⁹

Yunan güçleri Gemlik'in doğusunda 25 erkek ve ailelerini feci bir şekilde şehit etmiştir. Yine bir köyde mektebe yerleştirilen 13 yaralı üzerine ateş açılmış, yaralılardan, ancak Salihoğlu Hüseyin Çavuş ile Ahmedoğlu Ahmed kurtularak tedaviye alınmıştır. Yunanlara esir düşenler kurşuna dizilerek şehit edilmiştir.⁵⁰ Gemlik ve civarındaki ahaliye ait olduğu anlaşılan kadın ve delikanlılardan oluşan 100'den fazla ceset Bandırma'da deniz kenarında bulunmuştur. Yunanlar bir süreden beri Gemlik körfezi ile diğer ihraç işke-

47 "Yunan Mezalim ve Cinayati", *İstikbal*, 24 Mayıs 1921.

48 "Yunan Şenaati", *İstikbal*, 6 Nisan 1921.

49 "Yunanlıların Silsile-i Şenaat ve Cinayati", *İstikbal*, 22 Nisan 1921.

50 "Yunan Vahşetleri", *İstikbal*, 15 Mayıs 1921.

lelerinde Türk bayrağı olan ne bir vapura ne de şahsa müsaade etmekteydi. Yunanların Şile, Sakarya ve Bandırma gibi Karadeniz ve Marmara sahil ve iskeleleri dâhil Yunan cephesinin arkasında kalan bütün nahiye ve yolları tarihte örneğine rastlanmamış şekilde mahvetmeleri, yakmaları ve Müslümanları katletmeleri bir strateji olarak tezahür etmekteydi.⁵¹ Sındırgı'da 25 kişilik bir Yunan askeri birliği Osmanlı köyünü basmış ve civar köylerin ihtiyar heyetlerini de Türklere vergi ve asker vermemeleri, verdikleri takdirde öldürülecekleri ve köylerinin yakılacağı konularında tehdit etmiştir. Müslüman kızlarını zorla ve Hristiyan inancına göre evlendirerek feci davranışlarını sürdürmüşlerdir.⁵²

Yabancı gazetelere yansıyan haberler de *İstikbal* gazetesi tarafından aktarılmıştır. Fransız Gazetelerinde yer alan bir haber Gemlik ve Yalova civarında olan olayları içeren bir raporla ilgiliydi. Yunanların uyguladığı mezalim hakkındaki tahkikata memur olan C. Frank'ın başkanlığındaki heyetin hazırladığı rapora göre; Yunan idaresindeki yerlerde yaşayan Müslümanlar katliama uğramış, yağma, gasp ve yangın gibi uygulamalarla karşılaşmıştır. Bu tür davranışlarla karşılaşan Müslümanların hayatlarını kurtarmak için bütün mal ve mülklerini bırakarak İstanbul'a göç etmek zorunda kaldıkları raporda yer almaktaydı.⁵³ *Amerikan Daily Telgraf* gazetesindeki bir haberde ise; Amerikan heyetinin bir raporuna atfen Yunan ordusunun Sakarya'dan geri çekilirken geçtiği bölgelerde tahribata neden olduğu ve Yunan askerlerinin kumandanlarından aldıkları emirle evleri yakıp ahaliyi katlettiği ve kadınların namusuna tecavüz ettiğinden bahsedilmekteydi.⁵⁴

İstikbal gazetesi, hükümet yetkililerince konu hakkında yapılan açıklamaları da manşete taşımıştır. İzmir mebusu Sırrı Bey'in sorduğu bir soru üzerine Dâhiliye Vekili Fethi Bey bir beyanatta bulunmuştur. Buna göre; İzmit havalisindeki Yunanlar geçmiş oldukları yerlerde tahribat, ırz, namus ve mukaddesata tecavüz, tarihte misli görülmemiş cinayetleri yerli Rumların da katılımıyla gerçekleştirmiştir. Yunanlar ayrıca Türklerin iktisadi varlığını da mahvetmek için de uğraşmışlardır. Bu kapsamda yalnız İzmit, Adapazarı, Karamürsel, Kandıra, Yalova ilçelerindeki tahribat ve tecavüzata ait veriler şöyledir: Taşınabilir mallardaki zayıyat 92.350.840 lira, gayrimenkuldeki zayıyat 63.603.250 lira, bekâret bozma 192, şehit etme 1194, yaralama 151, esir alma ve gasp 314.⁵⁵

51 "Yunan Mezalim ve Cinayati", *İstikbal*, 5 Haziran 1921.

52 "Yunan Mezalim ve Şenayii", *İstikbal*, 13 Mayıs 1921.

53 "Yunan Facayini Teyid Eden Raporlar", *İstikbal*, 26 Haziran 1921.

54 "Mezalim Tahkikatı Gürültüler Etrafında", *İstikbal*, 19 Haziran 1922.

55 "Yunan Fecayii", *İstikbal*, 2 Ocak 1922.

Yunanlar, Ayvacık kazasının Çam köyünde Yunan aleyhtarı çetelerin koruyucusu olmakla suçladıkları 10 erkek, 9 kadın ve 1 kız çocuğunu kurşun ve süngü ile feci bir şekilde şehit etmiş ve köyü baştan sona yakmışlardır. Enkaz altındaki insan sayısı tespit edilememiştir. Çamlıca köyü ise Yunan kuvvetleri tarafından tamamen yağmalanmış ve eşraftan Ali onbaşı katledilmiş, eşi de yaralanmıştır. Ayrıca Yunanların çeşitli yerlerde para toplamak için ahaliyi haraca bağlayıp işkenceye maruz bıraktığı, bazı meclis azalarını da yakla öldürdüğü, eşkıyaya yardım ettikleri gerekçesiyle köylü bir çocuğun diz kapakları ve ayak kemiklerini özel bir aletle kırdığı, Müslümanların serbest ticaretine izin vermediği haber olarak yansımaktaydı.⁵⁶

Doğu Trakya'daki Olaylar

Birinci Dünya Savaşını bitiren Mondros Mütarekesi'nden sonra Doğu Trakya Bölgesi de işgale açık bir hale gelmişti. Öncelikle Edirne-İstanbul tren yolunu kontrol etmek için Fransızlar bölgeye gelmiş, daha sonra bu kontrol işini Yunanlara bırakmışlardır. Böylece demiryolu güzergâhı boyunca sıralanan yerleşim yerlerinde Yunan askeri birlikleri görev yapmaya başlamıştır.⁵⁷ San Remo Konferansı'nda (18-26 Nisan 1920) Doğu Trakya'nın Yunanistan'a bırakılmasının kararlaştırılmasından sonra, Sevr Antlaşmasının kabulünün kolaylaştırılması için, Yunanistan'ın Doğu Trakya'da ileri harekâtına göz yumulmuştur. Bu kapsamda 20 Temmuz 1920'de işgal edilen Tekirdağ'dan sonra 26 Temmuz 1920'de Edirne ve Kırklareli de Yunan güçleri tarafından işgal edilmiştir.⁵⁸

Doğu Trakya'daki olaylar *İstikbal* gazetesinde diğer bölgelere göre daha az yer bulmakla birlikte içerdikleri detay bakımından dikkat çekicidir. 21 Mart 1921 tarihli bir haberde Trakya'da 1500 Müslümanın tutuklandığı, bütün Müslümanların koyunlarının ve hububatının yağmalandığı, Saray ilçesinde Müslüman ahalinin büyükbaş hayvanlar gibi arabalara koşularak sokak ve caddelerde teşhir edildiği, bir çift öküzü olanlardan ise vergi adı altında zorla 15-20 lira toplandığı aktarılmaktaydı. Ayrıca bölgede çeşitli tecavüz vakaları da görülmüştür. Edirne'de Hicriye Hanım ve 16 yaşındaki kızının evinin basılması dâhil Dedeoğlu, Uzunköprü ve Kırkkilise (Kırklareli)'den

56 "Yunan Edepsizlikleri", *İstikbal*, 19 Mart 1922.

57 Türkmen Törelî, "Trakya'nın İşgali ve Yunan Mezalimi (1919-1922)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C 31, S. 51, 2012, s. 241.

58 Özgür Mert, "İşgalden Kurtuluşa Doğu Trakya", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 58, 2016, s. 141-142.

İstanbul'a giden yol üzerinde vuku bulan olaylar gazete sütunlarına yansımaktaydı. Edirne'deki olaydan sonra mağdurlar öldürülmüş ve evleri ateşe verilmiştir. Yine Kırkkilise'de de aynı şekilde genç kızlara tecavüz ve akabinde öldürme fiilleri işlenmiştir. Bunların dışında Çerkezköy'de dört Müslüman ağaçlara bağlanarak üç gün devamlı dövülmüş ve geceleri ağaçlara bağlı olarak bırakılmıştır. Bu kişilerden ikisi vefat etmiştir. Tüm bu suçları işleyen Yunan kuvvetleri camileri kuşatarak Müslümanlardan zorla Yunan idaresinden memnun olduklarına dair Londra konferansına telgraf çekmelerini istemiştir.⁵⁹ Yunanlar, Kafkasya'dan getirdikleri Rumları bölgede iskân etme politikası gereği Kırkkilise civarındaki bazı Türk hanelerini zorla boşaltmış ve yerlerine Rumları yerleştirmiştir.⁶⁰

Yunanistan'ın Doğu Trakya'daki Müslümanlar aleyhindeki faaliyetleri 1922 yılında da sürmüştür. 23 Ocak'taki bir haberde Yunan idaresinin kendi iç politikasını sağlamlaştırmak adına bölgedeki Rumların yasadışı faaliyetlerine her türlü serbestliği sağladığı ileri sürülmüştür. Sadece bu serbestlikle yetinmeyen Yunan mülki ve askerî memurları Rumları Türkler aleyhine de teşvik etmiştir. Böylece bölgede her türlü tecavüz, darp, cinayet, işkence, yağma ve Müslümanları tutuklama faaliyeti hız kesmeden sürmüştür. Gördükleri bu muamele karşısında göç etmeye zorlanan Müslümanların mal ve mülkleri yağmalanırken, boşalan mülklere Kafkasya, Rusya ve Bulgaristan'dan gelen Rumlar yerleştirilmiştir. Yunanlarla işbirliği içinde olan az sayıda Müslüman hariç, ahali maruz kaldıkları mezalim tehlikesi ve baskı nedeniyle ya İstanbul'a göç etmekte ya da Bulgaristan'a iltica etmekteydi. Özellikle Kırkkilise civarındaki birçok köy bu yolla tahliye ettirilmiş ve yerlerine Rumlar yerleştirilmiştir. Edirne'nin Keşan ilçesine de iki bin civarında Rum nüfusu getirilmiş ve bölgedeki Türk nüfusun yoğunluğunun azaltılmasına çalışılmıştır. Edirne ile Çorlu civarındaki Bulgar köyleri ise tamamen dağıtılmıştır. Ayrıca Dimetoka tarafında özel Rum çeteleri oluşturularak bu taraftaki Müslümanların da tehcirine çalışılmıştır. Bunların yanında Müslümanların seyahat etmesi sırasında da çeşitli zorluklar yaşanmaktaydı. Habere göre; bir köyden başka bir köye gitmek isteyen Müslümanlardan birer fotoğraf ve hüviyet varakasına sahip olmaları isteniyordu. Uzak yerlere gidip gelmek ise yasaklanmıştı. Diğer taraftan Müslümanların eğitim gördüğü okulların neredeyse tamamı kapatılmış, müftülükte yetki sahibi olanlar azledilmiş ve yerlerine Yunan amaçlarına uyumlu kişiler getirilmiştir.⁶¹

59 "Yunan Vahşetleri", *İstikbal*, 21 Mart 1921.

60 "Yunan Mezalimi Teşeddüd Ediyor", *İstikbal*, 31 Mart 1921.

61 "Trakya'da Yunan Mezalimi ve İtisafatı", *İstikbal*, 23 Ocak 1922.

Yunanların Tekfurdağı (Tekirdağ)'ında 13 Ocak 1922 tarihinde düzenledikleri mitinge Türk ahali de katılmaya zorlanmıştı. Ayrıca Türklerin pasaport almak için yaptığı başvurular Yunan idaresinden memnun olduklarına dair beyanatta bulunmadıkça kabul edilmemekteydi. İstanbul'da yayımlanan *Tan* gazetesinden alınan habere göre Bab-ı Ali bu keyfiyeti protesto etmiş ve bu doğrultuda Müttefiklerin komisyonlarına bir nota vermiştir.⁶² Yunanistan'ın Doğu Trakya'daki tedhiş siyaseti *İstikbal* gazetesinde önemli bir yer bulmuştur. Yunan subaylarının İtilaf Devletleri'nin subayları gibi giyinerek halk arasında dolaştıkları belirtilmiş, Yunan iç borçlanmasına Trakya ahalinin de cebren dâhil edildiği aktarılmıştır. Bu kapsamda Müslüman ahali, ellerinde bulunan drahmilerden dolayı birçok hakaretlere, darp ve işkenceye maruz kalmıştır. Drahminin değeri günden güne düştüğü için İstanbul'dan Trakya'daki vilayetlerdeki herhangi bir şahıs namına bankalar vasıtasıyla gönderilen para mutlaka kesintiye uğramaktaydı. Bankaya teslim edilen para 30 ise gönderen aleyhine ancak 26 birim olarak veriliyor ve bu kesinti kambiyo farkı diye gösteriliyordu. Yunanlar askere aldıkları yerli Rumların zirai işlerini Müslüman ahaliye yaptırıyor, Müslümanlara kendi işleri için vakit ve imkân bırakılmıyordu. 100 dönüm tarlalarının ancak 10 dönümünü işleyebilen Müslümanlardan yine de 100 dönümlük vergi alınmaktaydı. Birtakım vaatlerle kandırılarak Kafkasya ve Rusya'dan getirilen Rumlar, Müslüman köylerine yerleştirilmiş olsa da bunlara verilen tahsisat daha sonra kesildiğinden birçoğu ekmek parasına muhtaç hale düştü ve geldiklerine pişman oldu. Edirne'nin işgalinden sonra bir Türk kadın öğretmenin hanesine giren 8-10 Yunan askeri, öğretmenin namusuna tecavüz ve eşyasını gasp ettikten sonra kendisini süngülerle katledip evini yaktı. Yunanlar Trakya'da yollarda rastladıkları bir veya birkaç kişiden ibaret yolcuları tutuklamış ve zindanlara atmıştır. Nitekim bu yolculukları engellemek için köyden köye giderken ya fotoğraflı kimlik ya da memura rüşvet vermek zorunlu hale gelmiştir.⁶³

62 "Yunan Mezalimini Bab-ı Ali'nin Protestoları", *İstikbal*, 15 Ocak 1922.

63 "Trakya'da Tedhiş Siyaseti", *İstikbal*, 18 Temmuz 1922.

Sonuç

Yunanlar 1821 yılında başlattıkları bağımsızlık mücadelesini dönemin büyük güçlerinin desteğiyle 1830'da Yunan ulus devletinin kurulmasıyla ileri bir noktaya taşımışlardı. Bağımsızlık mücadelesinin başlangıcından itibaren yüzyıl boyunca topraklarını yine Avrupalı büyük güçlerin desteğiyle genişletmişlerdi. Sürekli Osmanlı Devleti'nin aleyhinde meydana gelen bu genişleme stratejisi moral kaynağını 1844'te Yunan ulusal meclisince de onaylanan Megali İdea'dan almaktaydı. Büyük Yunanistan ülküsü demek olan bu anlayış hedefine Türk- İslam ahaliyi koyarak; onları ya katlederek ya da göçe zorlayarak yaklaşık 400 yıl yaşamış oldukları coğrafyadan sökülüp atmaya çalışıyordu. Modern dünyanın ilk etnik temizlik örneği kabul edilebilecek ve 1821 yılının Eylül ayında Mora yarımadasında gerçekleştirilen "Tripoliçe katliamı" bu anlayışın en somut göstergelerinden biridir. Bunu 19. yüzyılın ilerleyen zaman dilimlerinde ve 20. yüzyıl başlarında Teselya'da, Güney Makedonya'da, Adalarda, Girit'te ve Batı Trakya'da da tekrar etmişlerdi. Büyük Savaş'ın bitiminden sonra sıra Doğu Trakya ve Batı Anadolu'ya gelmişti. 15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgaliyle de bu süreç işlemeye başlamıştı. 1919 yılının Ocak ayında toplanan Paris Barış Konferansı'nda oluşturulan anlayış çerçevesinde İtalya hariç diğer müttefiklerin desteğiyle Batı Anadolu'da başlayan Yunan ilerleyişi 1921 yılı Ağustos ayında Orta Anadolu içlerine kadar ulaşmış ve Sakarya Nehri'nin batı yakasına kadar dayanmıştı. Gerek ilerleyiş gerekse 1922 yılı Ağustos sonunda başlayan Türk taarruzu sonucunda başlayan geri çekiliş dönemlerinde Batı ve İç Anadolu'da yaşayan Türk-İslam ahaliye yönelik Yunan işgal güçlerince gerçekleştirilen mezalim hem Türk hem de Batı kamuoyunda geniş yer bulmuştur. Gazetelerin sütunlarında geniş yer bulan bu hadiseler kanayan insanlık vicdanının da somut göstergeleriydi. İç kamuoyunu etkileyen bu gazetelerden biri de 1918 yılı sonundan itibaren yayın hayatında olan *İstikbal* gazetesidir. Trabzon'da yayınlanan bu gazete Batı Anadolu, Marmara ve Doğu Trakya'da meydana gelen bu hadiseleri ajanslardan toplamış olduğu bilgiler çerçevesinde yakın takibe almış ve okuyucusunu bilgilendirerek önemli bir kamu diplomasisi örneği vermiştir.

Kaynaklar

Sürelî Yayınlar

- Faik Ahmed, “Maksadımız Emelimiz”, *İstikbal*, 27 Ocak 1921.
- Faik Ahmed, “İzmir’in Âtisi”, *İstikbal*, 4 Mayıs 1920.
- “50 Milyon Lira”, *İstikbal*, 10 Şubat 1922.
- “Alçak Düşmanın Zulüm ve Vahşeti”, *İstikbal*, 6 Temmuz 1922.
- “Anadolu’da Yunan Mezalimi”, *İstikbal*, 27 Aralık 1921.
- “Düşman Şenaatini Bütün Cihana İlan”, *İstikbal*, 27 Haziran 1922.
- “İrz Düşmanları Melunlar”, *İstikbal*, 22 Haziran 1922.
- “İzmir’de Tevkifat ve Müsadereler Devam Ediyor”, *İstikbal*, 21 Mayıs 1922.
- “Kahbe Yunanlı”, *İstikbal*, 24 Temmuz 1922.
- “Mezalim Tahkikatı Gürültüler Etrafında”, *İstikbal*, 19 Haziran 1922.
- “Orta Anadolu’da Yunan Mezalimi”, *İstikbal*, 15 Aralık 1921-8 Şubat 1922.
- “Trakya’da Tedhiş Siyaseti”, *İstikbal*, 18 Temmuz 1922.
- “Trakya’da Yunan Mezalimi ve İtisafatı”, *İstikbal*, 23 Ocak 1922.
- “Yakılan Yurdlara Yoksul Kardeşlere Yardıma Koşunuz”, *İstikbal*, 22 Eylül 1922.
- “Yunan Alçaklığı”, *İstikbal*, 21 Mart 1921.
- “Yunan Barbarlığı”, *İstikbal*, 15 Mayıs 1922.
- “Yunan Çeteleri ve Ermeniler”, *İstikbal*, 22 Mart 1922.
- “Yunan Edepsizlikleri”, *İstikbal*, 19 Mart 1922.
- “Yunan Facayini Teyid Eden Raporlar”, *İstikbal*, 26 Haziran 1921.
- “Yunan Fecaat ve Zulümleri”, *İstikbal*, 29 Ocak 1922.
- “Yunan Fecayii”, *İstikbal*, 2 Ocak 1922.
- “Yunan Mezalim ve Cinayati”, *İstikbal*, 22 Mayıs 1921.
- “Yunan Mezalim ve Cinayati”, *İstikbal*, 24 Mayıs 1921.
- “Yunan Mezalim ve Cinayati”, *İstikbal*, 5 Haziran 1921.

- “Yunan Mezalim ve Şenayii”, *İstikbal*, 13 Mayıs 1921.
- “Yunan Mezalimi Teşeddüd Ediyor”, *İstikbal*, 31 Mart 1921.
- “Yunan Mezalimi”, *İstikbal*, 29 Haziran 1921.
- “Yunan Mezalimi”, *İstikbal*, 12 Temmuz 1921.
- “Yunan Mezalimi”, *İstikbal*, 23 Nisan 1922.
- “Yunan Mezalimi”, *İstikbal*, 5 Mayıs 1922.
- “Yunan Mezalimini Bab-ı Ali'nin Protestoları”, *İstikbal*, 15 Ocak 1922.
- “Yunan Mezalimini Setr İçin”, *İstikbal*, 29 Mayıs 1921.
- “Yunan Silsile-i Cinayati”, *İstikbal*, 26 Temmuz 1921.
- “Yunan Şenaati”, *İstikbal*, 5 Nisan 1921.
- “Yunan Şenaati”, *İstikbal*, 6 Nisan 1921.
- “Yunan Vahşeti”, *İstikbal*, 1 Temmuz 1922.
- “Yunan Vahşeti”, *İstikbal*, 2 Temmuz 1922.
- “Yunan Vahşeti”, *İstikbal*, 21 Temmuz 1922.
- “Yunan Vahşetleri”, *İstikbal*, 21 Mart 1921.
- “Yunan Vahşetleri”, *İstikbal*, 15 Mayıs 1921.
- “Yunan Zulüm ve Vahşetini Protesto”, *İstikbal*, 5 Eylül 1922.
- “Yunanlıların Silsile-i Şenaat ve Cinayati”, *İstikbal*, 22 Nisan 1921.
- “Yunanlıların Vahşetleri”, *İstikbal*, 7 Haziran 1921.
- “Yunanlıların Zulüm ve İmha Siyaseti”, *İstikbal*, 27 Aralık 1921.
- “Türkiye'nin İzmir Hakkındaki Teklifati”, *İstikbal*, 23 Mayıs 1920.

Araştırma ve İnceleme Eserler

Anadolu'da Yunan Zulüm ve Vahşeti, haz. Mustafa Zahit Önder, Dün Bugün Yarın Yay., İstanbul 2020.

Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezalimi – II, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara 1996.

Çufalı, Mustafa, “İstiklal Harbi Döneminde Batı Anadolu’da Yunan Zulmü, 1921 (Arnold Toynbee’nin eşi Bayan Rosalind Toynbee’nin İzlenimleri)”, *Atatürk Yolu Dergisi*, 6/21, 1998, s. 33-48.

Gökçen, Salim, “Millî Mücadele’de Yunan İşgallerinin Genel Karakteri”, *CTAD*, 12 (23), 2016, s. 86-109.

Mert, Özgür, “İşgalden Kurtuluşa Doğu Trakya”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 58, 2016, s. 123-176.

Törelî, Türkmen, “Trakya’nın İşgali ve Yunan Mezalimi (1919-1922)”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C 31, S. 51, 2012, s. 237-252.

Turan, Mustafa, *Yunan Mezalimi İzmir, Aydın, Manisa, Denizli (1919-1923)*, ATAM, Ankara 1999.